Published and distributed under permit (No. 781), authorised by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXIX. ЧИСЛО 186. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ЧЕТВЕР, 11-го СЕРПНЯ 1921. VOL. XXIX. No. 186. JERSEY CITY, N. J., THURSDAY, AUGUST 11, 1921. THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

ЗНОВ КОРАБЕЛЬ РОЗБИВСЯ НА СКАЛАХ

САН ФРАНЦИСКО, 9. серпня. — Корабель „Сан Хосе", що належить до „Пасифик Мейл Стімшіп Ко.", та курсує межи Сан Франциском та Панамою, вдарився минувшої ночи до підводної скали яких 550 миль від міста Сан Дієго.

На корабли було 33 пасажирі і 66 моряків. Перші вісти про катастрофу доносять, що корабель осів безпечно на скалах і що пасажири заховуються спокійно, не бачучи ніякої небезпеки для себе. Мимо сього корабель вислав навколо вістку, що він находиться в небезпеці, і зараз кілька кораблів завернуло зі своєї дороги йому на поміч.

СПРАВА ПРАВИЛ ПРАЦІ НА ЗЕЛІЗНИЦЯХ.

ШИКАГО, 9. серпня. — Федеральна Зелізнича Робітнича Рада зарядила, щоби при голосованню на делегатів робітників Пенсилвенійської Зелізниці для умовлення правил праці на сій зелізниці, мають бути вживані тайні картки до голосовання (на них не має бути подане імя голосуючого).

ШИКАГО, 9. серпня. — Нині почалося тут перед Федеральною Зелізничою Робітничою Радою переслуханнє в справі роботи на штуки (пісвок) на зелізницях.

Се переслуханнє є наслідком віддання сеї справи до порішення Ради 27 американськими зелізницями, які не могли дійти до ніякої згоди зі своїми робітниками в тій справі.

МАЮТЬ ОБНИЖИТИ ПОДАТКИ.

ВАШІНГТОН, 9. серпня. — Президент Гардинг зараз по повороті до Вашінгтону взявся до справи податків, яка була довела до великої незгоди в рядах правлячої републиканської партії, і довів до порозуміння межи обома сторонами, на основі котрого податки на слідуючий рік мають бути зменчені о 600 міліонів долярів.

Мають бути знесені надзвичайні податки та податки на незвичайно високі приходи. Буджет має виносити 4 міліярди 34 міліони долярів.

АРЕШТОВАННЄ ҐУБЕРНАТОРА СМОЛА.

СПРІНҐФІЛД, Илиной, 9. серпня. — Ґубернатор Ден Смол, котрого державна прокураторія обжаловує за те, що він як стейтовий скарбник спроневірив пів міліона долярів стейтових гроший, що він змовлявся обманути стейт на два міліони долярів, вернув таки по довгім оминанню до повіта, в котрім шериф Местер міг його арештувати. Коли шериф довідався про поворот губернатора, він обставив всі входи до урядового будинку губернатора, щоби його арештувати при вході. Однак губернатор не показувався через довгий час. Навіть на обід не виходив зі свого уряду. По полудни губернатор вислав післанця до шерифа, заявляючи йому, що він тепер сидить в своїм уряді і жде шерифа з варантом. Шериф відповів післанцеви, що йому радили адвокати не арештувати губернатора підчас урядовання. Тоді губернатор повідомив шерифа, що він буде в палаті губернатора о 5. годині сполудня.

В кілька минут по 5. годині в палаті губернатора зявився шериф зі своїм головним заступником. „Губернатор", — сказав він підходячи до Смола, — „я прийшов сюди з варантом."

Губернатор взяв варанти і став їх читати.

„Губернатор" — каже шериф, як губернатор скінчив читати, — „ви арештовані."

„Добре" — відповів губернатор, — „що я маю тепер робити?"

„Мусите піти зі мною до судового будинку і дати запоруку (бонд)."

Адвокат губернатора виняв бонди і хотів, щоби шериф приняв їх та щоби губернатор не ішов до суду. Але шериф настав на те, щоби губернатор пішов з ним до суду і там сам зложив свій бонд.

Він таки мусів поїхати з шерифом до суду, де він зложив кавцію на 50.000 долярів, що зявиться на суд першого понеділка в місяцю вересни.

КОНВЕНЦІЯ МЕЖИНАРОДНОЇ ДРУКАРСЬКОЇ ЮНІЇ

КВІБЕК, 9. серпня. — Тут почалася конвенція Межинародної Друкарської Юнії (Інтернешенел Тайпографікел Юніен). На нарадах промовляв Самуель Ґомперс, голова Американської Федерації Праці. Він заявив, що зорганізовані робітники своєю силою здержали уже напір добраних війск робітничих ворогів. Менче-більше в час коло завішення оружа капіталисти світа постановили собі добути перевагу над робітниками. В Злучених Державах розпочато придуману з гори роботу, зміряючу до зломання духа робочої кляси. Але війна переміняла духа в робітниках і дала їм нове розуміннє їх становища в суспільности. Тепер вони уже знають свою вагу. Тому як капіталісти перестали уважати робітників за патріотів, а хотіли їх трактувати як рабів, робітники знали, як відперти капіталістичні зусилля. І до нині зорганізований юнійний рух становить протест проти всякого поневолення, економічного і політичного.

ЛЕНІН СПОВІЩАЄ РОСІЙСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ ПРО АМЕРИКАНСЬКУ ПОМІЧ.

РИГА, 9. серпня. — Урядова телеграфічна агенція большевицького правительства доносить, що Ленін в урядовім комунікаті до цілого російського селянства згадав, що вже є в дорозі з Америки до Росії один міліон пудів (18 тисяч тон) зерна, потрібного Росії од засіву.

Ленін в своїм поклику звернувся спеціяльно до селянства України, щоби українські селяни подали поміч голодуючим селянам Росії. Ленін взиває українських селян, щоби вони зоміж себе вибрали делегатів, які малиб виїхати в російські околиці дітнені голодом, і наочно переконалися про страшне положення російського селянства.

Урядова большевицька газета „Ізвестія" пише, що находиться 41 міліонів пудів заграничного збіжа потреба, щоби вратувати від голодної смерти російське населення.

Колиб заграниця не привезла достаточної скількости збіжа, дуже мало обшарів буде засіяних в осени, що загрожує повторенням на другий рік голодової катастрофи.

НАСЕЛЕННЯ ПРИКАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Як подає „Морген Цайтунґ", наслідок переведеного чеським урядом перепису населення Прикарпатської України виявився в таких числових підсумках.

Всього населення Прикарпатської України — 601.000; в тім числі 320.000 українців (53 відсотк.), 103.000 мадярів. (17 відсот.), 82.000 жидів (13 з половиною відсотк.), 53.000 москалів (9 відсотк.), 19.000 чехословаків (3 відсотк.), 14.000 румунів, 8 Німців і 2000 инших національностий.

Цікаво, де взялось на Прикарпатській Україні аж 53 тисячі москалів?

Очевидно русофільська агітація не пішла марно, коли її вплив відбився навіть на офіціяльній статистиці.

ЛІҐА МОЛОДОЇ УКРАЇНИ.

В Тарнові заходами Української еміграційної молоді заснована „Ліґа Молодої України". Вона ступнево розвиває свою діяльність, прагнучи до обєднання молодої української генерації без ріжниці переконань, віри й полу під девізом: „національне над клясовим, державне над партійним!"

Ліґа ставить своєю метою піднесення в українському народі почуття гідности та національної чести й закликати його до боротьби за гідне місце серед инших націй світу.

Ліґа молодої України ставить собі завданням йти до здійснення поставлених цілей шляхом самовихування і самокритики на основі досвіду, що придбано в цій боротьбі.

Таким чином Ліґа має підготовити молоду українську генерацію о гідного несення прапору Української Державности. Це жваво робота по організації.

Ця праця також захопила українську молоду кольонію в Румунії. Аполітичність Ліґи притягає до неї багатьох прихильників також і серед військових.

ЗНУЩАННЯ НАД УКРАЇНЦЯМИ.

Большевики відправили до Сибіру 6000 полонених армії У. Н. Р., які перебували в таборі в Дарниці. Всі вони, як повідомляє „Р. К.", відправлені під примусом виконувати бойові завдання на Сибірському фронті.

Також відправлені до Сибіру мобілізовані Українці з Чернигівщини, Полтавщини та Харківщини.

СІОНІСТИЧНИЙ КОНҐРЕС.

Організаційна комісія сіоністичного виконавчого комітету ухвалила більшістю голосів, що XII. конґрес невідклично начнеться 1. вересня в Карльсбаді. Предсідником конґресу намічений лондонський барон Ротшільд. Конґрес відкриє проф. Вайцман, політичний реферат виголосить Соколов, а реферат про сіоністичний рух д-р Артур Рупін. Еміґраційний реферат припоручено representантови робітництва.

ПРОВОКАТОРИ ВІД ЦЕРКВИ.

Більшість Москалів-священників оголосили українську церкву Галицько-українською (або хохлацькою) єресью і намагалися спровокувати головним чином темне селянство, граючи на їх релігійному почутті.

Ці священники намагаються довести, що автокефалія української церкви, це ніщо инше, як заходи римського престолу, аби навернути „Малоросів" на католицтво.

Як арґумент своїх доводів вказують на заходи митрополита Шептицького. Українізацію церкви зовуть „схованою" унією. Це викликає невпевність серед несвідомих елементів і обурення серед свідомого селянства. Цікаво підкреслити, що ці заходи московського ієрейства находять неглясне співчуття і підтримку у большевицької влади. Ті, що протестують проти такої провокації ризикують бути заарештованими, як контрреволюціонери.

ПОЛЬСЬКІ СУДИ.

Арештовано з Заставлю, равського повіту, парубка Ілька Ганевича за це тільки що служив при українській армії і недавно вернув з України. Арештовано його на донос провокатора Поляка Станислава Хамриги, який вже богато наших людий запроторив в тюрму, звідки вони й не повернули. Коли батько арештованого, Олекса, явився оноді у слідчого судді у Львові при вул. Баторого з проханням щоби позволив йому сина відвідати, зглядно передати йому їду, суддя накинувся на старого Ганевича і заявив йому, що до сина приступу нема Старий з слезами в очах покинув тюрму, де мучиться й голодує його син. А слідству кінця нема, воно стало намертвій точці, всі свідки переслухані, а розправи нема. За обвинувачується Ганевича, не знати.

КОЛЬОНІЗАЦІЯ ВОЛИНІ.

Орган польського премєра міністрів Вітоса „Пяст" приносить оголошення земельно-кольонізаційної спілки, в якому оголошується кольонізаційна парцеляція на Волині в отсих місцевостях: Теслухів, зелізнича станція Радивилів, або Рудня почаївська: 328 морґів поля і 74 м. лісу; Коритно; громада Теслухів: 156 морґів поля, 232 м. зрубу і 144 сіножати; Сестратни (почаївський фільварок), громада Крупець, пов. Дубно, зелізнича станція Радивилів: 400 морґів поля, 150 м. сіножати, 10 м. соснового зрубу. Сморжва і Берхи, громада Млинів, зал. станція Дубно: 460 морґів поля, 40 м. лісу; Букойма, громада Знячини, пов. Дубно: 500 морґів поля; Щенютинок малий і Яневичі, гром. Порицьк, пов. Володимир, зал. ст. Іваниче: 800 морґів поля, 800 морґів сіножати, 100 м. ставу; Раснівка, гром. Зарудя, пов. Кремець, зал. ст. Корначівка 700 морґів поля. Ціна за морґ 22 — 25 тисяч польських марок.

„УКРАЇНСЬКА МИСЛЬ".

Під таким заголовком має виходити з Кракова український тижневик на польській мові. („Варш. Гол.")

НАЙВИСША РАДА РОЗБИРАЄ СПРАВУ ШЛЕСКА

ПАРИЖ, 9. серпня. — На нинішнім ранішнім засіданню Найвисшої Ради аліянтських держав перший промовляв Ллойд Джордж. Він говорив, що Горішний Шлеск є одним з найтрудніших питань, яке колинебудь стануло перед Найвисшою Радою. Він говорив, що аліянти мусять розвязати се питаннє, і то розвязати його так, щоби на се згодилися не лише вони, але й цілий світ, бо як не розвяжеться його як слід, то воно доведе до війни за якийсь час пізнійше.

Пізнійше він висказав радість з приводу повороту репрезентанта Злучених Держав до нарад Найвисшої Ради та вдоволенне з того, що Япан далі бере участь в нарадах. Однак, на його думку, шлеська справа обходить передовсім ті держави, на котрих зложено відвічальність за переведенне в життє рішення, себто Англія, Франція і Італія. Англія і Італія годяться в тій справі, але Франція не годиться. Ллойд Джордж говорив, що держави мусять дійти до такого рішення, якеб не нарушувало волі більшости населення Шлеску і интереси сторін, безпосередно в тім заінтересованих.

Шлеск належав до Німеччини через 700 літ, себто довше, як Нормандія належала до Франції. На 5.200.000 населення Шлеску більшість заявилася за Німеччиною, бо на кождих 7 голосів за Німеччиною впало лише 4 голоси за Польщею. Всяка спроба викинути німецьке населенне з краю мусить помститися на тих, що о се будуть старатися, а англійський уряд ніколи не підопре такого пляну.

Опісля Ллойд Джордж запропонував, щоби цілу справу віддати до розібрання експертам, з такими інструкціями:

(1) Кождий голос, відданий при голосованню, має мати таку саму вартість. Не можна позволити на те, щоби голос селянина мав вартувати менче, як голос ремісника, або що промисловий округ має мати більше значіннє як рільничий округ. Фабричний округ тільки само варта, що рільничий край. „Чоловік збудував фабрики, але Бог сотворив поля".

(2) Промислові округи, котрі віддали два рази більше голосів за Німеччиною, як за Польщею, мають бути признані Німеччині.

(3) Пристаючий до держав край має взятися під докладну розвагу, щоби побачити, чи котрі громади не є сушо звязані з промисловими округами.

Ллойд Джордж далі звернув Франції увагу, що він розуміє її страх та бажаннє забезпечитися зі сходу, але він уважає, що поступованнє Франції загрозить її зі сходу, а не забезпечить. В послідній війні Франція виграла лише тому, що вона потрафила згуртувати коло себе тільки держав, переконаних в справедливість французької оборони. Франція ніколи не потрафилаби сего осягнути, якби держави не вірили, що Франція була зачіплена. Ані одна часть британської імперії не піде на війну по стороні Франції, якби було хоч яке таке переконаннє, що війна вибухла через те, що Франція надужила своєї сили, побідивши противника.

По Ллойді Джорджі промовляв французький представник Бріян, згоджуючись з англійським предложеннєм віддати справу Шлеску до розібрання знатокам.

ХОЛЄРА ВЖЕ НА ПОДІЛЮ НЕДАЛЕКО ГАЛИЦЬКОЇ ГРАНИЦІ.

ВІДЕНЬ, 9. серпня. — Українське Пресове Бюро доносить на підставі урядових совєтських рапортів, що холера появилася вже на Поділю, недалеко галицької границі. Бюро доносить також про терор, який панує в Одесі; совєти відкрили заговір проти їх правління і перевели масові арештовання. Много заговірників сейчас покарано смертю.

Польща, Румунія, Естонія і Латвія, сконцентрували війска над своїми границями з Росією, щоби недопустити на свої теріторії чимраз більше напливаючих мас зголоднілих російських селян.

М. Томпсон, голова американської ратункової місії на околиці Пінска і Берестя Литовського, який тепер приїхав до Лондону, заявив перед представниками англійської преси, таке:

Коли я виїздив з Берестя Литовського, щоденно прибувало там около два тисячі російських селян, що втікли зі своїх сіл, щоби на чужині знайти кусник хліба. Жінки на колінах благали членів американської ратункової місії о троха поживи. Вони були так ослаблені від довгого голоду, що не могли удержатися на ногах.

Я бачив — описував дальше Томпсон, страшний стан Росії, в який Ленін і Троцький вкинули цілу російську державу.

Цілі родини кормляться від довгих місяців хлібом зі соломи і трави. Тисячі живуть зупою, звареною з трави і корінців з дерев.

В однім селі Томпсон здибав чоловіка, що говорив по англійській. З розмукою сей чоловік оповідав Томпсонови, що він до Великодня перебував еще в Шікаго, а виїхав до Росії, наслухавшися чудес всяких від большевиків в Америці, про золотий большевицький рай в совєтській Росії.

— Я був послідним дураком — казав сей чоловік, — що повірив нісенітницям всяких платних і неплатних агентів совєтів і поїхав в Росію на нужду і голод.

Сей чоловік приїхав до совєтської Росії з 800 долярами. За ті американські гроші, большевики виплатили йому пітьора міліона совєтських рублів. За бохонець хліба мусів платити по 50 тисяч рублів. А є околиці, де за совєтські рублі взагалі нічо не можна дістати — додав нещасливець.

СПРАВА ДАТИ ВАШІНГТОНСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ВАШІНГТОН, 8. серпня. — Італія і Китай прислали до американського уряду офіціяльні повідомлення, що вони годяться, щоби межинародна конференція в справі розброєння відбулася в день завішення оружа Німеччиною, то є 11-го падолиста.

ВАШІНГТОН, 9. серпня. — Японський уряд формальною нотою повідомив американський уряд, що він годиться на день 11. падолиста як на дату початку конференції в справі розброєння.

ПОЛЬСЬКА „АВТОНОМІЯ" ДЛЯ СХ. ГАЛИЧИНИ.

„Газета Поранна" доносить з Варшави, що польський уряд виготовив проєкт автономії для Сх. Галичини, який буде предметом обрад в польськім соймі.

Цей поспіх треба вияснити тим, що під кінець с. р. підприняв англійський уряд через свого посла у Варшаві рішучі кроки в справі Сх. Галичини. Супроти того польський уряд видячи, що справа Сх. Галичини є для нього програна, хоче ухваленнєм автономії ратувати своє положеннє. Надто пускає в світ чутки про мнимі угоди тенденції серед українського суспільства в Галичині, щоби в той спосіб замилити очи міродатних політичних кругів в державах Антанти. Але провідники українських політичних партій в краю дали вже належну відправу Полякам, а леґальний уряд галицької землі непохитно й рішучо обстоює державну незалежність Сх. Галичини.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and Holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДИППЛОМАТІЯ ДОВКОЛА ГОЛОДУЮЧОЇ РОСІЇ.

Послідні вісти про розміри голоду в Росії показують, що він прибрав дійсно азійські розміри. Як далеко память історії сягає, ще ніколи в Европі голодова смерть не грозила тільки людям, що грозить тепер населенню селянсько-робітничого раю. Коли прийшли перші обчислення, що не менче лише 25 міліонам людий грозить голодова смерть, всякий чесний чоловік, що шукає в кождій вісти не догани і не похвали, але правди, подумав собі, що се певно ворожа большевикам пропаґанда, обчислена на оклеветанне московських комуністів. Однак тепер наспіли уже комуністичні газети, писані самими таки московськими большевиками, і показалося, що цифра 25 міліонів вийшла не від кого иншого, як від самих таки большевиків. Заграничні комуністичні газети, котрі писали, що говорене про 25 міліонів голодуючих є капіталістичною брехнею, змішалися; як що число дійсно брехня, то ся брехня вийшла не від ворогів большевиків, але від самих таки большевиків.

Що число голодуючих людий в Росії не мале, се видно також з тих розпучливих кроків, які робить большевицький уряд. Відкликатися до чужих держав, котрих інакше не називалося лише буржуазними, було большевикам не легко. Треба було забути богато зі своєї гордині. Сей значило не мала компромітація большевицького уряду перед пролетаріятом всего світа. Якто — подумають робітники, — то ви нас хочете намовити піти вашими слідами до кращого ладупорядку, а в тім вашим раю 25 міліонів людий гине з голоду? Якто, ми ждемо помочи від вас, а ви хліба жебраєте від всесвітної буржуазії?

Знали московські большевики, що робітники світа так собі подумають і тому большевики не відкликалися за поміч самі, але висилали відозви нібито від письменника Горкого та православного патріярха Тихона.

Однак американський секретар (міністер) торговлі Гувер хитрою відповідю поставив большевицький уряд в таке положенне, що сей уряд уже тепер не може лицеміряти перед робітниками світа, що се не він, а хто инчий відноситься з просьбою о поміч до буржуазних держав. Гувер відповів ясно, що Америка лише тоді дасть поміч голодуючим Росії, як большевицька влада випустить на волю усіх увязнених нею американських горожан. Не можна дивуватися люти большевицької власти, яка виявилася в пресі з приводу заяви Гувера. Яке право мають Американці мішатися в арештованне американських горожан московськими комісарами? Чиж не були вязнені в законний спосіб, на основі совєтських законів? Таж таке поводженне Америки супроти Росії, рівнозначне з трактованнем розбишаків.

Обуренне московських комісарів було велике і зрозуміле. До того заява Гувера примушувала московських комісарів заявитися виразно, чи вони мають що спільного з відкликом Горкого та Тихона, чи ні. Скажуть московські большевики, що вони готові випустити Американців, арештованих законно совєтськими властями, то тим самим признають, що Горкий та Тихон се лише аґенти большевицьких комісарів.

Через день-два здавалося, що большевицькі комісарі виречуться компанії з Тихоном. Вже пішли чутки, що комісарі не попустять, не вдоволять жадання Гувера, будуть далі стояти на становищи, що вони не розбишаки, що вязнять беззаконно невинних людий. Бездротним телеграфом пущено навіть заяву до пролетаріяту усего світа, що мовляв буржуазія хоче заморити голодом нещасних Росіян та що пролетаріят повинен піти на ратунок голодуючій Росії.

Однак вже на другий день по сій бездротній телеграмі большевицькі комісарі відповіли урядово, що вони годяться на услівя Гувера, назначили день, коли американські арештанти мають бути поза границями Росії на повній свободі, і просили Гувера назначити дату свидання межи американським та большевицьким репрезентантами. Ось так при нагоді починання большевицької ратункової акції большевицька диплiоматія віднесла одну поразку за другою.

Все таки та поразка була би гоноровa, якби большевицькі комісарі могли сказати, що вони поробили такі компромітуючі уступства Гуверови, щоби засісти до конференції з представником американського уряду. Хоч навіть на сій конференції говорити-меться лише про справу допомоги голодуючим, то всетаки самий факт, що представник американського уряду засів при одним столі з представником большевицького уряду, значивби тілько, що яке-таке фактичне визнанне сього послідного. Та Гувер не дав большевикам наложити собі навіть сей вінець побіди: він виразно заявив, що виступає не як представник американського уряду, а як представник Американської Допомогової Адміністрації, організації неурядової.

Межи дальшими услівями, поставленими Гувером, є ще инчі неменче понижаючі большевиків точки. Також є домаганне, щоби дати доказ, що американська поміч потрібна, також є домаганне, щоби до американської запомогової роботи большевицький уряд не втручав носа, хоч він має дати Американцям вільний перевіз людий і товарів, будинки і всякий рухомий інвентар, потрібний до ратункової акції.

Правда, Американці мають зобовязатися, що вони зі своєї сторони не будуть вести аґітації проти большевизму, але чи треба буде ще аґітацію вести проти большевизму в Росії? Чи діло не дуще від всякого слова? Чи можна собі представити більше небезпечне для большевизму аґітацію, як те, що представники найбільше буржуазного краю будуть ратувати від голодової смерти людий в комуністичнім раю?

САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ ЧИ ФЕДЕРАЦІЯ З РОСІЄЮ.

(Від власного кореспондента).

Українська Радянська Республика остає в федерації з Російською Совітською Республикою.

„Український Національний Комітет" у Парижі, утворений російським протибольшевицькими кругами, пропаґує федерацію з протибольшевицькою Росією, яка має повстати після упадку большевизму.

Маючи все те на увазі, хочу розглянути відношенне України до Росії зі становища федерації.

• • •

Перше всего погляньмо, що таке федерація.

В Европі маємо дві федеративні держави: Швайцарію й Німеччину. Новотвори, як німецьку Австрію і Совітську Росію, оставляю на боці.

В Америці федеративними державами є Злучені Держави Північної Америки, Канада і деякі новотвори в південній Америці.

Далі маємо австралійську федерацію і південо-африканську федерацію.

Всі сі федерації повставали так, що самостійні держави, в розумінню свого спільного інтересу, зрікалися своєї самостійности й обєдинялися в державу висшого типу, в федераційну державу.

Очевидно, не все йшло се гладко. Мали свою громадянську війну **Злучені Держави Північної Америки**, де півдневі держави не хотіли підчинити свої інтереси інтересам цілости і аж побіджені підчинилися. В Німеччині сила Прусії заставила дрібні держави згодитися на федерацію. І швайцарські кантони мають за собою історію громадянських війн.

Одначе, як би там не було, в усіх федераціях видна та сама тенденція: від самостійности до федерації. І в кождій федерації видно продовженне тої самої тенденції: складові держави щорез більше тратять самостійність; федерація як цілість здобуває щораз більшу перевагу над складовими державами, стає щораз більше централістична.

Коли будемо слідити за причинами, які викликали розвиток від самостійности до федерації й викликають його далі в тім самім напрямі до щораз більшого централізму федераційних держав, — то побачимо **спільність інтересів людий одної породи, розділених на дрібні держави.**

Виїмком від сього правила є тільки **Швайцарія**, яка складається з Німців, Французів і Італійців і в части **Канада**, яка має побіч англійського також французьке населенне.

Та на утворенне Швайцарії впливали окремі історичні відносини: тут Німці, Французи й Італійці тікали від своїх королів і обєдинялися в републиканський союз.

Щодо Канади, то треба мати на увазі її приналежність до британської імперії.

Поза тим усі федерації зложені з людий тої самої породи: Німеччина з Німців, Злучені Держави з англо-саксонської породи, в якій розпускається вся імміґрація инших народ, Австралія — так само.

Тому власне міг відбутися розвиток від самостійности до федерації й більшовиться далі в напрямі централізму федераційної держави, що не стояли йому на перешкоді, а навпаки спряли тому **національні інтереси.**

І тому являється утопією і мабуть на все утопією остане **европейська федерація**, бо стоять їй на перешкоді **національні ріжниці** між народами Европи.

Очевидно, побіч федерації є й инші форми обєднювання держав в висшу цілість: прим. британська імперія.

Одначе федерація є окремий історично витворений тип, який полягає на тім, що люди одної породи, розбиті первісно на дрібні держави, зрозумівши спільність своїх інтересів, переходять розвиток у напрямі до щораз міцнійшого обєднання.

• • •

З історичного розвитку типу федерації видно, що сей тип зовсім не надається на уладнанне відносин між Україною й Росією. Стоять сьому на перешкоді **національні ріжниці**, які спричинюють, що сі дві країни не можуть стопитися в висшу цілість. Почінаючи ще з княжівської доби, історія відносин між Україною й Росією є історією боротьби двох ріжних національних організмів. Ся боротьба довела до поневолення України Росією, але не зробила з України й Росії одного організму. Україна зберегла свою національну індивідуальність і ми є свідками нової фази історичної боротьби між Україною й Росією: Україна хоче зберегти свою індивідуальність як окрема держава, Росія старається далі задержати своє панування над нею.

В сій боротьбі Росія йде на уступки: обіцює федерацію. Так Совітська Росія признає окремну Українську Радянську Республику як складову державу Всеросійської Совітської Републики. Так протибольшевицькі російські круги так само обіцюють Україні окремішність у формі федерації з Росією.

Положення Української Радянської Републики дає нам у сій справі певний доказ.

Не тільки найважнійші справи, як військо, фінанси, народне господарство, закордонна політика, які є „спільні", — в дійсности рішає сама Росія, а Україна не має в них ніякого голосу. Українська Радянська Република не має також внутрішньої самостійности, як се мають швайцарські кантони, німецькі складові держави, американські стейти. В дійсности є вона провінцією Совітської Росії. В інтересах внутрішньої і зовнішньої пропаґанди Совітська Росія назверх признає її окремою Републикою, одначе зміст життя і залежний в цілости від Совітської Росії. Коротко кажучи, власть Росії над Україною остала та сама, що була в царській Росії; змінилися тільки **форми власти.** Се признають також українські комуністи (Винниченко, Левинський).

Правда, є й такі українські комуністи, які кажуть, що Українська Радянська Республика є здійсненнем **української державности.** Се ті, що втомилися боротьбою з російським наїздом на Україну, втратили надію на можливість визволення України зпід Росії і помирилися з російським наїздом, думаючи, що нема иншого виходу, як працювати для України в тих умовах, в яких позволяє працювати Совітська Росія.

В відношенню до України російські комуністи були ще найменше украйножерні; всі протибольшевицькі російські групи ставляться до України далеко більше ворожо.

З сього можна вивести, як виглядала би та „федерація", яку ті круги обіцюють Україні і яку стараються через „Український Національний Комітет" захвалювати українському громадянству як найліпшу політичну платформу для України.

Словом, клич федерації є тут тільки новим способом удержання панування Росії над Україною.

При сім не треба забувати, що перевага протибольшевицьких Росії над Україною була би богато більше ніж Совітської Росії, бо в більшовицький Росії знов прийшли би до голосу поміщики й буржуазія, а сі кляси на Україні є російські.

Росія, яка через усю історію змагала до поневолення України, не обіцює федерацію на те, щоб Україна відзискала свободу, а на те, щоби в сій формі далі панувати над Україною.

З дотеперішнього історичного розвитку видно, що держави, в яких один нарід панує, а другий (або більше инших народів) є поневолений, не переміняються в федерації рівних, а тільки один шлях веде до повного визволення поневоленого народу: повна державна незалежність.

• • •

Через цілу нашу історію тягнеться змагання „побороти чорта при помочи дявола", себто або Москву при помочи Польщі або Польщу при помочи Москви.

Побороти Москву при помочи Польщі пробував тепер Петлюра і знаємо як на сім вийшов.

Ті галицькі Українці, які помагали закладати „Український Національний Комітет" у Парижі, думали знов при помочи Москви вирвати Галичину з польської неволі.

Чи се можливе?

Допустім, що в Росії справді буде протибольшевицький переворот і до власти прийдуть ті російські круги, для яких працює „Український Національний Комітет". Та тоді Росія буде слабша ніж тепер (кождий переворот ослабляє державу), і тому годі допустити, що та слаба Росія виберетьcя зараз відбирати від Польщі Галичину.

З огляду на те, що та Росія опиралася би на антанту, в найліпшім разі прийшло би між Польщею й Росією за посередництвом антанти до ревізії рижського договору. Ся ревізія певне не торкалася би Галичини, як провінції, яка перед війною не належала до Росії.

При тім який інтерес мала би та Росія брати Галичину. Се значило би включити в свої границі новий національно свідомий український елемент, а се не лежить в інтересі Росії, яка хоче вдержати своє панування над Україною.

Так само не мала би та Росія інтересу підпирати справу творення самостійної Галицької Републики. Бо самостійна Галицька Републикa означала би частинне здійсненне української державної думки, в Галицькій Републиці наступив би розцвіт української культури, Галицька Републикa стала би дійсним українським Пємонтом. Все те не лежить в інтересі Росії.

Кожда Росія, на скілько не може сама опанувати всіх українських земель, волить поділитися ними з Польщею, щоб тілько не допустити до утворення української держави. Рижський договір являється найновійшим доказом сього.

Тому від Росії не можна сподіватися помочи проти Польщі. Тільки в однім випадку Росія буде „визволяти" українські землі зпід Польщі: тоді, коли чутиме силу сама їх зїсти.

Та таке „визволення" не лежить в українськім інтересі.

Тому всякі надії на визволення українських земель зпід Польщі при помочи Москви тілько шкодять українській справі, бо затемнюють ту свідомість, що Москва є ворогом України.

Гайдельберґ, 13. липня 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

СХІДНА ПОЛІТИКА БОЛЬШЕВИКІВ.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

На третім конґресі третьої інтернаціоналі, який саме тепер відбувається в Москві, провідники большевизму прилюдно були змушені признатись, що ІДЕЯ СВІТОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ ОСТАТОЧНО ЗБАНКРОТУВАЛА. Сей мотив виразно чується в промовах Леніна, ся сама нота бренить і в промовах Троцького. А менш відповідальні большевики, до чиїх слів світ не так уважно прислухується, просто кажуть: „не тратьте, куме, сили — опускайтеся на дно"...

Те, що зараз отверто говориться на світовім большевицькім конґресі, нишком вже давно вважається покінченою справою в керуючих большевицьких кругах. Большевицьку ставку на пролетаріят Зах. Европи та Північної Америки життє безповоротно побило. Навіть у державах, розбитих і знищених війною, до соціяльної революції не дійшло. Надії на Німеччину не справдилися: німецьке робітництво В МАСІ показало себе неприхильним, навіть ворожим до большевизму. Навіть напігвнила Польща, де здавалося-б є найкращий ґрунт для большевизму — й та не кваплється кинутись в обійми червоної Москви. Про инші европейські держави та Америку вже й говорити нема чого: тут пропаґанда большевизму коштує дорожче, ніж наслідки того варті.

Світова революція на Заході отже остаточно зрадила большевицькі надії. По інерції в західних державах ще провадиться большевицька пропаґанда, витрачаються величезні кошти на утриманне агентів, на літературу, на викликуванне й підтриманне страйків, а від часу до часу аранжуються навіть маленьку „пучі" — „щоб лякати буржуя"... Та „буржуй" на Заході звик до сих маленьких прикростей перехідного часу, пристовувався до них і потроху зовсім перестає звертати на них уваги. На се є поліція.

Що-ж робити большевикам? Спокійно вони сидіти не можуть, бо коли нема війни, нема революції — вони тоді мусять приступити до творчої праці, історія-ж покликала большевиків не для того, щоб будувати, а для того, щоб руйнувати. З другого боку, коли кругом большевицької Росії все заспокоїться, тоді і в Росії большевизм мусіти-ме впасти, бо цілий світ є нині так тісно між собою звязаний і одна країна так тепер залежить од другої, що не може серед великого світового буржуазного моря істнувати російський комуністичний острів. Між сими двома протилежними елементами мусить дійти до колізії, яка неминуче повинна скінчитись повним знищенням одного з них. Або Росія зробить цілий світ комуністичним — або цілий світ зробить Росію буржуазною; иншого виходу нема.

Большевики се чудесно розуміють і не тратять дорогого часу. Постукались вони на Захід — і зіли облизня. Тоді вони змінили фронт і цілою силою пари пішли на Схід.

Перші спроби зі східними людьми большевики зробили ще в перших місяцях свого панування. Побачивши зразу, що ні Великороси, ні Українці, ні Мадяри, ні Латиші довго їх підтримувати не будуть, вони на пробу зорганізували кілька хінських відділів для охоронної служби. Спроба вдалася блискучо. Хінці показали себе слухняними, не вибагливими, жорстоками, нечутливими до контр-революційної пропаґанди, — коротко, найкращою підпорою большевицького „престолу". Нині хінські полки творять наймічнійшу основу большевицької армії.

За Хінцями пішли Киргізи. Сі теж показали себе добрими головорізами, й большевицька армія має тепер цілі киргізькі дивізії, які стають її у великій пригоді.

Мавши такий добрий досвід зі східними людьми у внутрішній політиці, большевики почали потроху переборювати й свою зовнішню орієнтацію в напрямі Сходу. Большевикам не лежить на тім, щоб зробити Азію комуністичною: вони занадто розумні, щоб переслідувати таку сміхотворну мету. Їхня мета простійша: підбурювати Азію проти Европи й тим тримати останню під вічною погрозою.

Треба сказати правду, що большевики знайшли добрий ґрунт на Сході для своєї політики. Всі великі народи Сходу — Турки, Хінці, Індуси, Араби — мають багато причин нарікати на Европу й на европейську політику супроти них. Ся політика була збудована на одній засаді: брати й нічого не давати. На протязі останнього століття Европеєць забрався в найглухійші кутки Азії й за допомогою своєї зброї та вищої цівілізації зробив Азіята своїм рабом. Де тепер є на Сході хоч одна держава, яка не стояла-б під політичною та економічною опікою Европи? Одна лише Японія спромоглася не підпасти під тяжку опіку, всі-ж инші держави Сходу стали в більшій чи меншій мірі кольоніями білої раси.

Большевики заграли на сій струні — й поки-що вони можуть з повним задоволенням оглянутись на наслідки своєї праці. Про зносини большевиків з Турками та з урядом Мустафи-Кемаля-Паші я вже писав два тижні тому; від того часу справи Кемалістів настільки покращали, що вони сами дивуються, як то так добре вийшло. Далі большевики повели атаку на Персію. Ленін і Троцький недавно подарували перському шахови свої портрети, оздоблені діямантами й засмотрені дуже ласкавими власноручними написами. Нині перський шах, одкриваючи свій парлямент, отверто заявив, що Персія скасувала свій договір з Англією, а натомісць заключила договір з Росією та Афганістаном.

Сей останній, себто Афганістан, большевики втягнули в сферу свого впливу й таким чином дуже пошкодили інтересам Англії, яка досі там стояла твердою ногою. А забравшися до Афганістану, большевики сим одкрили собі шлях до Індії — до сеї перлини великобританської корони. Большевицька пропаґанда провадиться тепер вже і в Індії, але на сім вони не думають зупинитись. На приказ большевиків ґенерал Брусілов виробив цілий плян большевицького військового походу на Індію: на оці маються міліонові армії, масові повстання й остаточне визволенне краю від „англійського ярма"...

Які виглядн має ся нова орієнтація большевицької зовнішної політики? Що вона не є шляхом до світової революції — се ясно й для самих большевиків. Найбільше — вона може викликати й пробудити в східних народах почуття національної свідомости й національної гідности, отже кінець-кінцем рух НАЦІОНАЛІСТИЧНИЙ, А НЕ СОЦІЯЛІСТИЧНИЙ. А се знов не віщує большевикам нічого доброго, бо ДЕ Є ВИСОКО РОЗВИНЕНА НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ, ТАМ НЕМА МІСЦЯ БОЛЬШЕВИЗМОВИ. Он турецькі кемалісти вже тепер одхрещуються від большевиків, бо вони їм більше непотрібні: так само почнуть одхрещуватись од них і инші східні народи, як тільки змінять своє становище.

Не поміч большевикам Захід — не поможе й Схід.

29. червня. Радянин.

УКРАЇНСЬКОМУ ГРОМАДЯНСТВУ АМЕРИКИ Й КАНАДИ ВІД УКРАЇНСЬКИЙ ДІТИЙ ЕВРОПИ.

Щира подяка і... прохання.

Здивуєтесь, Дорогі Земляки, за що так усім дякуємо. Якже не дякувати? Саме між Вами у тій широчезній, пребогатій Америці, що її ми собі уявляємо, як якийсь далекий, заморський, засвітний рай найшлося 14 Українців, які не для себе, а таки тут, для нас заплатили передплату на **„Світ Дитини"** 64 долярів для 64 тутешніх бідних українських дітий. Ви може не розумієте як слід нашої втіхи з цього, може Вам видаватися-ме, що ми непотрібно дякуємо Вам усім за тих — 64 долярів, що їх певно з невеликим жалем неодин з Вас мігби сам післати.

Не о це йде. Ми не дякуємо тим, що мають доляра в кишені і кажуть, що невелика річ докинути його до якої збірки і післати бездольним братам в закріпощеній Батьківщині — а сього не зроблять. Ми вдячні всім Вам за тих з поміж Вас, що не пожаліли труду сягнути до кишені, добути тих кілька долярів і дати до збірки. Цеж велика ріжниця. Тамті думають, що будівлю рідної культури можна будувати, докладаючи раз на кільканайцять літ одну цеглу, або один бальок. Ціж знають, що оставити фундаменти без викінчення будівлі, це те саме, що руйнувати почату будову, марнувати весь тяжким трудом назбираний матеріял, нищити навіть терен під будову. Вони усвідомили собі, що хто зі своєю помічю при ставленню кріпкої рідної будівлі хоче наспіти щойно за рік, за два, за десять літ, цей ладиться застати фундаменти залляні ворожим живлом, зарослі пажерливим буряном.

Тому ми, не тільки **ми, діти,** але й вся Україна вдячна тим чотирнайцяти Громадянам за їх бистрозорість і розуміння ваги поспіху в несенню помочі, за їх почуття національної карности, яке є тим двигарем-краном, що позволює скоро ставити поверх над поверхом.

Може Вам дивно, що такі поважні думки навязуємо до марної на погляд справи передплати діточого часопису **„Світ Дитини"**. Але гляньте тільки в культурний світ бистрим оком і придивіться о що йде боротьба серед метушні. Це правда: бються держави о землі, о багацтва, о доходи, о значіння. Одначе ця боротьба тріває не від сьогодня і не кінчиться на одному поколінню. Її ведуть вже не держави, які що трохи змінюють свій устрій, свої межі — її ведуть в сути річи народи, з яким кождий росте, розвивається і потребує простору, свободи і середників до життя. Спинити цю боротьбу булоби дуже легко, бо вистало би знищити молоде покоління народів, щоби не росло, не розвивалося, не йшло вперед. Але годі: свідомі, сильні народи бережуть своїх дітий, як львиця боронить своїх малих і щирить страшні зуби, висуває кигті і грізно харчить на кожного, кого тільки підозріває, що хотівби її дітям заподіяти кривду. Сильні народи мають в собі сильний материнський інстинкт. Такі народи не гинуть, не вмирають, не денаціоналізуються, тільки ростуть, могутніють, йдуть вперід.

Є межі у війні чи без війни, де народи стрічаються зі собою і де кождий з них хоче рушити вперед через межу, по карку і понад голову противникови. І тут інстинктова хитрість велить в першій мірі нищити у противника його молоде покоління, ці молоді вітки великого пня, що ростуть все вперед, все в простір, без ваги і впину грозять, і напирають, перед якими хто не видержить, або втомившися — спічне — мусить податися взад. А з утечі почати наново здобування — це дуже трудна річ.

І ось йде боротьба між народами о дитину. Свою поширюється, піддержується всіми способами і середниками, а чужу відпихається, деморалізує, переробляється, денаціоналізує, щоби чистити собі терен на области противника для походу своїх, для здобування своїми нових, розуміється чужих земель і багацтв.

Горе народови, що не пізнається на підступах противника і замість в обороні своїх львинят нащирити зуби й сильними кигтями загородити ворогови приступ до них, ліниво прижмурює очі і байдужно дрімає.

Може тепер зрозумієте нас, Дорогі Земляки в богатій, але ледви чи й для Ваших дітий безпечній заморській країні. Може поймете, що діточий часопис **„Світ Дитини"**, це така львина лапа, мягка для наших дітий, з укритими кигтями, готовими боронити їх перед наступами кожного, що береться нищити нашому народови його молоде покоління, заражуючи його деморалізацією, національною рівнодушністю, готовістю виречися своєї мови, звичаїв, народу.

Може — може Ви, Дорогі Земляки, вмієте без діточого часопису, без щирого рідного тепла, що йде з далекої Батьківщини, самі зберігати свої — не тільки свої, а цілого нашого народу Діти, перед збайдужінням на потреби й криваві змагання рідного Народу в тяжкій національній боротьбі. Може без вчитування в рідні щирі твори, без зацікавлення тим, що діється в далекім рідній краю, як живуть, чим занимаються, що думають тисячі ровесників на широкій Україні не зірвуть усіх звязий з пнем, з якого їх батьки черпали колись животні соки, з яким разом колись опиралися і бурям і спекам. Може Ви самі в силі зберігти для нашого Народу Ваші діти, щоби не пропали в безвістях моря чужих нам людий і не затерли сліду Ваших власних імен в історії рідного Народу. Коли Ви цього не зовсім певні, то певно не пожалуєте малої жертви на передплату **„Світа Дитини"** для своїх дітей.

Але прохання наше до тих, в кого нема таких дітий, що їм цікаво читати **„Світ Дитини"**. Тут у нас сотки, тисячі бідних дітий жде і потребує цеї заохоти і піддержання в любови до свого рідного, потребує цеї охорони перед наступами ворога, якою є сильна віра у значіння й культуру українського Народу. **„Світ Дитини"** є для тих дітий жерелом найкращих думок і чувств. Але вони за бідні, щоби купувати собі дорогий часопис а видавництво не в силі даром роздавати це що коштує великі тисячі. Як гарно зарадило цьому цих 14 Земляків з міста Теодора в стані Саскачеван, присилаючи передплату на **„Світ Дитини"** не для себе, не для своїх дітий, але для тих бідних дітий свойого Народу.

Їм велика, щира подяка а до Вас, усіх інших — гаряче прохання...

У Львові, в червни 1921 р.

ВИДАВНИЦТВО ІЛЮСТРОВАНОГО ЧАСОПИСУ „СВІТ ДИТИНИ".

Михайло Таранько,
Львів, вул. Зіморовича 3.

ПОЛЬСЬКЕ БОЖЕВІЛЛЯ.

Тільки так назвати можна ту суму явищ, яка кождому, навіть найменше заінтересованому, кидається в очі при переживанню, чи тільки обсервуванню випадків в Польщі.

Націоналістичне божевілля— продукт найбільше реакційної політичної партії в Польщі, партії вшехполяків, цеї партії, якій колись історія полишить найчорніщі сторінки у відродженню польської державности.

Націоналізм, культивований вшехполяками, це не є етичний і політичний напрям. Його основою, його змістом і його суттю деструктивний інстинк, який одній із старших польських політичних партій затуманює очі, каже їй ненавидіти, нищити, не для якихось позитивних цілей, не для творчої праці, тільки для якогось невідомого внутрішного імперативу ідеольоґів і провідників цеї ґрупи.

Це, що ми зараз бачимо, чого ми свідками під сучасну хвилину в Польщі здається, ні один з воскрещих народів, ні один новоповсталий державний орґанізм не переживає.

Зпід мурів ченстоховського монастиря — гомін ґрізних голосів. Під звуки дзвонів, в супроводі мольб сфантизованих монахів, серед диму кадил — вшехпольські факіри виголошують промови, переповнені їддю ненависти проти всього, що тільки не носить печати їх духа.

Цілому світови голосить посол Заморскі: Ми дали Польщі вступ до конституції, що починається від слів: „В імени всемогучого Бога", ми дали хрест, що висить в салі варшавського сойму, ми дали роту присяги, яку має складати президент польської републики.

З піною на устах, одурманений гашишом націоналістичним, топче ногами на ту правду і кричить:

Гине польськість там у Східній Галичині! Уряд винародовлює Поляків, піддержує Українців, проганяє з посад польських урядовців, а на їх місця ставляє — Українців!

Читаємо ці слова і зачудуванням питаємо ся: Що це таке?

У всіх культурних народів замикають божевільних у відповідні доми. А тут такіж божевільні люде в білий день, на очах нормальних людий допускаються таких річий, які нікому не снилися підчас поневолення польського народу, які переходять границі найбільшої фантазії.

Реакція скрізь підносить голову. Без застанови підриває і нищить основи демократичного ладу, всіми можливими й неможливими способами веде боротьбу з проявами свідомости мас і безцеремонно довершує знищення, яке почнила пятилітня воєнна заверуха.

Та ніде реакція не зраджує тих патольоґічних проявів, як це ми зараз бачимо в Польщі.

Будівництво держави не скінчене, провізоричні підвалини не закріплені, повна економічна і фінансова анархія, корупція і продажність у багатьох урядників, атмосфера пересичена інсинуаціями, інтриґами і демаґоґією, — а все те умаєне цвітами націоналістичних орґій Ситуація страшна і ґрізна з точки погляду суспільно-державної моралі.

Побіда вшехпольського божевілля — це початок боротьби, яка може мати тільки катастрофальний вислід. Перемога люендецьких факірів — це улицетворення цего роду режіму, який поклав в могилу цілий ряд державних пережитків.

Але з другої сторони безоглядний похід вшехпольської мафії це пробудження революційности мас. Це прихід гострих форм суспільної боротьби, якої Польща досі не пережила, а до якої вна наближується.

Атмосфера мусить бути очищена, мусять бути усунені всі патольоґічні явища, а це може зробити тільки та кляса, яка зуміє вказати найбільше творчих предпосилок, яка на місце середновічного думання і випливаючих з нього метод, потрафить повернути вітрила на зустріч новим вітрам. Тільки тоді зможе розпочатися справжня творчо - державна праця, тільки тоді державний апарат стане на трівкому ґрунті. Оздоровлювання атмосфери гомеопатичними дозами, соймовими бурдами і безцільною грою слів — до нічого не доведе.

Вшехпольська фурія, це останнє зусилля польської реакції.

Але одночасно і її смерть.

РУХ У ВІДДІЛАХ У. Н. СОЮЗА.

ВЕСТ ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Товариство „Згода", від. 62, повідомляє, що надзвичайний мітінґ відбудеться о 3-тій годині пополудни в неділю, 14. серпня, в гали Укр. Дому під ч. 6177 Гленмор Аве. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — К. Кропивницький, предс.; Ю. Бліхар, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Тов. „Єдність", від. 163, повідомляє, що звичайний мітінґ відбудеться о 3-тій години пополудни в неділю, 14. серпня, в гали Ю. Лашковича під ч. 1013 Норт 3-та ул. На порядку нарад є много важних справ. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — Т. Сорока, предс.; С. Ґвіздь, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Тов. „Любов", від. 45, повідомляє, що мітінґ відбудеться о 2-гій годині пополудни в неділю, 14. серпня, в гали Укр. Амер. Горожан під ч. 822 Френклін стр. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Напоминається довгуючих членів, аби вирівнали свої вкладки. — І. Юзвяк, предс.; М. Рибак, секр.

КЛІВЛЕНД, О. Тов. „Сокіл", від. 336, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 14. серпня, о години 1-шій пополудни, в Укр. Нар. Домі при Вест 14 ул. Проситься прийти на сі збори, бо є важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — Уряд.

КЛІФТОН, Н. ДЖ. Тов. „Укр. Січ", від. 182, повідомляє, що звичайний мітінґ відбудеться о 2-гій годині пополудни в неділю, 14. серпня, в гали церковній під ч. 42 Вен Бюрен стр. На порядку нарад є важні справи до полагодження, справа Січової Орґанізації і инші. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. —Д. Лещишин, предс.; Т. Пипюк, секр.

АНСОНІЯ, КОНН. Тов. „Запорожська Січ", від. 67, повідомляє, що звичайний мітінґ відбудеться о 1-шій годині пополудни в неділю, 14. серпня, в гали Форестер під ч. 204 Мейн стр. Кождий член повинен прийти і заплатити свою належитість, бо инакше буде суспендований. — М. Мельник, предс.; І. Пиріг, секр.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. „Зап. Січ", від. 367, повідомляє, що надзвичайний мітінґ відбудеться о години 7.30 вечером у вівторок, 16. серпня, в гали під церквою під ч. 303 Гудсон Аве. На порядку нарад є важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник $1.00. — А. Бабій, предс.; С. Андріїв, секр.

ЛЕВ ЛОТОЦЬКИЙ.

Прокіп Чіпчик.

(Оповіданнє).

(2)

І не ждучи на відповідь, зняв на силу клунок із її плечий і накинув на себе. Затьохкало серце дівоче, немов той соловейко в гущавині.

— Та ти не будеш їсти нашої паски, за щож будеш двигати муку? — запитала Маруся тихо.

— Хто знаєж — каже Прокіп — хто знає? А як би й прийшов, не дали-б кусничок?

— Та чому ні! Я й родзинків купила!

— Ади! О, то прийду, їй Богу прийду!

— Прийди! — каже дівчина тихесенько, кинувши палкий зір в очі парубкови.

— Іди, — каже Прокіп — іди Марусю та назривай зілечка; заквітчаєш образи, Пречисту...

І стрибнула Маруся в корчі і рве те зілля синеньке, та мабуть чи не з кождого виринає на неї сивий капелюх із китичкою пралісків, палкі очі сміються так завзято, начеб говорили: ти мусиш бути моєю...

Нарвала Маруся всякого зілля цілий снопик і ось уже коло парубка.

— На, — каже вона — на, Прокопе, неси зіле, а мені дай муку; вже змучився десь...

— Ні, ні, — каже Прокіп — не змучився; піднесу аж до села.

І підніс клунок аж до села.

— Спасибіг, — каже Маруся — спасибіг Прокопе. А не забудь, що обіцяв прийти в свята.

Ось таке склалося в баранівськім лісі, як цвило зіллячко і як пташки співали перед самими великодними святами. А по святах Прокіп Чіпчик оженився з Марусею, дочкою вдови Насті Чмілички. Їй було тоді трицять літ, а йому добігало до сорока.

Сонце вже на два вужища

III.

піднялося в гору, та не гріє; за те вітер осінний бе і бе в поморщене старе лице Прокопове, дує в подерту, зруділу стару кучму, що аж подалася на бік... „Кляча" підбившися густо часто пошпотується вже, а старого аж по під ребра поколює. Клене. Радше би пішки, та ті кляті калабаньки здовж дороги немов регочуться до нього: спробуй, спробуй то й ходаки потопиш! Їде старий. Уже всі фіри його повиминали, і він мабуть чи не останнім лишився. Та ось і він добився якось до того баранівського ліса. Тут затишнійше; лекше й їздцеви і „клячі". Прокіп наближався вже до криниці, що випливала з під росохатого корча калини. Немов малесеньке озерце; вода чиста, прозора аж до самого дна; хто гляне, бачить себе наче в зеркалі. Та на калині не було тепер уже білого цвіту, ані коралів червоних, ані одного листочка, всьо забрав вітер і поніс десь світами; сеж осінь, люде стали купувати теплі кучми тай він ось вибрався задля цього аж на ярмарок. Та водиця чиста, аж промовляє.

— Напою клячу, — каже Прокіп до себе — напою, та повнійша стане!

Підїхав до криниці. Пе „кляча", а старий вдивився в цю воду, вдивився, аж лице в нього викривилося. Бож і справді мусіла його налякати та бурихата голова в високій, подертій, рудій кучмі. Аж прижмурив очи, щоби не дивитися на того страхопуда. Та ті очи! Ой чудні вони! Розплющ їх, бачиш і те і се, а прижмури, то ще й більше побачиш... Вони тоді мов чаром якимось поведуть тебе на силу високо, високо аж у хмари, ще вище, або й землю провертять і ти зупинишся десь глубоко, глубоко аж на самому дні. Ті очи зачарують тебе і до тих любих, солодких хвиль твоеї весни, що вже ніколи не вернуться, ніколи...

Так щось склалося і в Чіпчика. Він вже і виїхав із ліса баранівського, та пустився тою широкою дорогою, що веде від підлісничівки до Бережан, та ще не опамятався. На тій дорозі, як болото, то і втопитися можна. Тут падолина...

Стогне кляча, западає подеколи в болоті аж по живіт. Та старому Чіпчикови ані в гадці. Не бачить болота. Наче зацвило зілячком, і сміеся сяйвом. Навіває рай на душу...

Чіпчикови здаєся, що ось-то він на цісарському кони герцює, що він не старий нуждар, а молоденький улан...

І поперед нього пересуваєся якась чудна панарама: це Віденьь, це Прага, це Буда-Пешт, це Тріест, а тут море, море синє, широке з зеленими островами. Ось вже він і в високих горах Тиролю; чути дзеленькання малесеньких дзвіночків на тирольських красулях, співають пастухи аж гомін іде. А це що? Циж Інсбрук, до він найдовше перебував. Ось він ходить по тих чистеньких улицях поміж рядами високих домів із плоскими дахами. А тут і площа перед цісарським замком. Перейшов здовж і поперек і зупинився під фронтовою брамою замку. Ічує як одно з високих вікон у горішному ряді відчинилося і хтось заспівав звінким голосочком пісеньку в якомусь незрозумілому йому язиці. Поглянув а там стоїть, немов русалочка, молоденька панночка з білою цвіткою в руці і співає. Співає так солодко і любо. Співає, а сонячко світить і бавиться з ясним волосячком дівчини. Дивиться улан на ту ясну панночку, та здаєся йому, що вона всміхнулася до нього. Та ось щось фуркотить в повітрі, фуркотить, а це тота біла квітка летить на нього. Розняв руку, щоби зловити цвітку... Чи то сонце було тому винно, що тепер із полудня просто старому Чіпчикови заглядало, чи вчіпився його якийсь чар із тої води, де клячу напував, досить, що він забувся зовсім, де він і що робить, і — немов справді ловив білу квітку, розняв руку і батіг бебовх у болото...

— А маш! — кликнув Чіпчак опамятавшися. — Якась омана вхопила батіг з руки і впав в болото.

Нахилився з клячі, щоби підняти, а тут і кучма тарах і собі в болото. О, аж тепер розсердився старий. Не мав на кого виляти злість, вчіпився клячі. Ось вже і валить пятами в живіт, а кляча скаче і скаче. Тут і кобеля з курками і мазниця з заткалом падуть і собі в болото. Біда! Аж тепер пізнав старий Прокіп Чіпчик, що злістю нічого не вдіє. Рад не рад зліз з клячі і з тяжкою бідою повитягав із болота все. До сів клячу. Вже супокійнійший, лиш сопе тяженько. Сопи і клине. О, клине завзято. Дісталося тепер усім, і тому лісови баранівському, і тій помані, що виглянула була з крениці до нього, а навіть і тій панночці в Інсбруку...

IV.

Наш Чіпчик вже в Бережанах, на ярмарку. Припняв клячу коло воза кума Гарасима, а сам метнувся за орудками, щоби як найскорше все полагодити і за видка вернути до себе. Та ця кучма! ця кучма! Немов фіра сіна вїхала йому в голову! Конче треба би. Зі старою нічого вже не вдієш: подерта, руда, та ще й заболочена; важить за ґелетку бараболь! Конче треба би! Та той Мошко, то котюга! Котюга!

Коло третьої години був Чіпчик майже зовсім готов. Уже мазниця повна; заткало помоцював ще й перевеслом. Кобеля аж віддулася від усілячини: є там і сіль і бохонятко білого хліба, і булки для Ганусі за заткало, є й вязка обарінків для Івася, що кітькався заткалом, є цукор ледовий для старої, бо покашлює... Є вже все, лиш би ще з тою кучмою. Та не знати, чи вдіє що з тим клятим Мошком? Та треба би конче...

— Ось тут, кумо, — каже вкінці Чіпчик до куми Гарисимихи, — я то все лишу на возі, та піду ще в місто.

— Ще щось маєте купити? — питає Гарасимиха, що сиділа на возі, ждучи на чоловіка.

— Ага! — муркнув Чіпчик — я, хотів би кучму; вже студено.

— Ой студено, студено; зима за плечима! — каже Гарасимиха.

Чіпчик досипав оброку клячі і поплівся в місто. Вже й на ринку. Тут у найтемнійшому куті, де сонце боже мало заглядало, розташувався рудий Мошко з кучмами. Були тут усякі: чорні, сиві, красі, високі, низькі, фарбовані і нефарбовані. Мошка обступило зо трицять хлопів. Крик і гамір. Мошко звивається, як муха в окропі. А його жінка Сура ані чичирк, лиш очима поводить, пасе, як мовили хлопи. Часом, як уже доходили до згоди, тоді аж Сура кидається до чоловіка, наче хотіла би видерти йому з рук кучму і кричить: „Вус іст ді, мешіґене? Хочеш подарувати кучму?" Та Мошко відтрутить жінку і зараз каже: „Хай бере! Хай знає, що в Мошка купив за половину ціни!" І хлоп повірив Жидови, платить урадуваний, що вдалося йому кучму за половину ціни купити.

Приступив якийсь чоловік невеличкий з досить вузкою головою. Розглядається.

— А що, свату, кучму? — питає Мошко.

— Ага! — каже той. — А маєте добрі?

— Є, є, і ві Львові таких не найде!

Це сказавши, виняв зі скрині спору кучму, таку, що й два гарці бараболь влізлося би, і тиць хлопови.

— Може буде за велика?

— Що велика? Де велика? — закричав Жид і як стій скинув капелюх із хлопа, насадив йому кучму на голову так сильно, що аж о спину оперлася.

(Конець буде).

ЧОМУ ГАЛИЦЬКА СПРАВА ДОСІ НЕВИРІШЕНА?

„Український Прапор", що виходить у Відни, в числі з 23 липня помістив під повисшим заголовком дуже інтересну статтю, з поважних кругів української публики, які стоять осторонь від практичної політики.

Виходячи в заложення, що справа Галичини належить до комплекту східноевропейського, в першій мірі російського проблему, автор статті доказує, чому ріжні держави та всякі політичні ґрупи заняли супроти Галичини ріжне становище. Розвязання справи Галичини бажає всяке правительство і всяка політична ґрупа такого, шоби воно відповідало їх безпосереднім інтересам. Ось що пише стаття в своїм найбільше інтересній частині:

За поділ бувшої російської імперії на національні держави мусить стояти Англія. Навіть слаба більшевицька Росія робить їй багато клопотів у Передній Азії. Щож доперва буде, коли встане відновлена єдина Росія й знов загрожуватиме пануванню Англії на Індійському океані, що тепер, після 1918 р. окружений ціпким ретязем нових англійських кольоній і протекторатів? Певне, Англія ніколи не перестане заховувати на зверх- льояльности супроти свого союзника в світовій війні. Одначе її політика все була, є й буде реальна й доцільна. Хто думає, що Англія не знає пр. великих користий, які давалаб для неї Соборна Україна в етноґрафічних границях, цей що найменче дуже наівний. Супроти того дуже дивною видається обставина, що політика наддніпрянської України все шукала опори у Франції а не в Англії. Одначе годі було Англії вдаватися в таку велику проблему як українська (1 міліон км. 2, 56 міл. населення !) Коли Директорія й її уряд та їх „амбасади" так основно на кожнім полі діскретитували все що українське!

Проти відбудовання колишньої Росії є з легко зрозумілих причин теж Японія, яка знає, що побіда з р. 1904—5 може в будучині не повторитися, коли обновлена Росія серіозно відновить свою експанзію на далекому Сході. Таксамо небезпечна обновлена Росія для Італії. По упадку Австроугорщини й Туреччини нема кому станути на перешкоді посяганням Росії за впливами на Адрії й на Середземному морі. Італія знає, що Югославія тепер уже русофільська й є поважним противником; у будучині вона напевно буде тільки аванґардою Великої Росії, дуже небезпечною. Саме ця основна суперечність інтересів великих держав що до політичної будуччини Сходу Европи а не більшевицька сила є причиною, що Схід Европи виглядає тепер так а не инакше. Колиб держави Заходу були згідні в цьому питанню давно стоялаб або давна, тільки трохи перелицьована „едина неділима" або цілий ряд національних держав — у тім числі й Україна.

Якеж відношення справи Східної Галичини до цього?

На перший погляд дуже значне. В лондонському договорі з 1915 р. признано що правда „малоруські землі Австро-угорщини" Росії і зроблено тим самим справу Галичини частиною східноевропейського питання. Однак цей договір має що до Галичини вже тільке формальне значіння, бо совітська Росія, як відомо, запевнює теоретично всім народам право самовизначення „вплоть до отделения" й поставила при рижськім мирі свої (згл. совітсько-українські) межі на Збручи. А всі представники демократичної і правної Росії віддавна заявили своє безінтересовність щодо Галичини й навпаки (у своїх власних легко зрозумілих інтересах) відпирають змагання галицьких дипльоматів до самостійности галицької держави.

Для всіх держав, що не противляться поділови Росії, вже з природи річи не уявляє галицька справа ніякої трудности. Вона таксамо не трудна для цих, що бажають відбудування „единої неділимої" навіть для самих-же Москалів, які не радо бачилиб свідомих галицьких Українців у нутрі своєї держави, в блаженній вірі, що зі своїми давними „хахлами" вже якосс то дадуть собі раду. Самостійність галицької держави корисна однаково: і цих, що хочуть поділу й для цих, що хочуть відбудування давної Росії. Для перших являється самостійна галицька держава кристалізаційним осередком, довкола котрого зараз або в найблисшій будучині скристалізується Соборна Україна. Для других Галичина являється недуже бажаним набутком ново відновленої єдиної Росії. Її уряд, коли не схоче зазнати долі Денікіна й Вранґеля, незможе відразу гостро неґативно поставитись до українського націоналізму. Коли тим робом російські Українці зможуть свобідніще дихати й матимуть незруйнований більшевиками галицький центр, то заки уряд новозєдиненої Росії набере сили до переслідування, українство буде за надто сильне, щоби його мож було згнобити. Пізніще гноблення тільки скріпить сепаратизм. Колиб знов Галичина остала поза межами ново зєдиненої Росії, трудніще булоб українству швидко польонізуватись — тому ліпше Галичину оставити поза межами нової Росії.

Щож отже стоїть на перешкоді негайному визнанню самостійности й покінченню страшних терпінь її населення?

На наш погляд тільки становище французької політики. Воно може мати ріжні причини. Перша, це стремління Франції зробити Польщу на тепер як найсильніщою територіяльно й популяційно. В імя цеї політики Франція хотілаб удержати за Польщею всі ті землі заграблені Поляками на Сході, на які нововідбудована Росія не дуже то підносилаби претензії. До таких належить передовсім Галичина. Друга, це добра нагода зашахувати Англію в її всесвітній нафтовій політиці й задержати під своїм впливом край, що може при добрій господарці дати одну десяту світової продукції нафти! Трета причина — це стремління Франції тримати Польщу й Румунію в безпосередному сусідстві зі собою, даючи першій сусідці українську Галичину, другій українську Буковину. Цими двома відданими собі державами хотілаб Франція запевнити собі постійний вплив у Середній Европі й на Балкані. Четверта причина — це загальна неприхильність Франції до українства, яке рівночасно загрожує обом цим державам, яких хотілаб ужити Франція проти Німеччини від Сходу: Польщі й Росії. Калькуляція Франції така: Коли українство добуде собі хоч шматок самостійної території, то воно слабить Польщу від Сходу й підмінує весь південь „Росії. Хтож тоді нападе на німецькі зади, коли Німеччина схоче колись „зреванжуватись" Франції за 1918 рік? Польща буде мала а Росія або вже позбавлена своїх найбагатіщих „південних провінцій" або загрожена їх втратою?

Ось тут лежить зовнішна причина, чому українська територія тепер фактично поділена поміж Польщу, Чехословаччину, Румунію й Росію. Осьтут причина невирішування галицької справи...,

Франція від 1918 р. втратила через свою політику дуже багато зі свого престіжу на широких позаевропейських просторах. На европейському континенті її впливи ще все великі. Наші оптимісти повинні памятати, що галицька справа не виплине на чисту воду так довго, доки пануватиме на континенті вплив французької політики.

Але й наші песимісти нехай памятають, що є вже богато познак, що в теперішнім тихім політичнім конфлікті Франції з Англією ця остання поволи та замітно бере таки верх. Перевага Англії принесе Галичині на певно коли не повну свободу, то бодай можність життя й національного розвитку. Тоді поставимо в Галичині багато надійніші кадри для будування Соборної України, як були ці, що їх ми змогли поставити до 1914 року!